

Розділ 4. ФІНАНСИ. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

Криховецька З.М.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛІЗИНГУ ЯК ФОРМИ ІНВЕСТУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ

Перспективною формою інвестування вітчизняної економіки, що здатна поживавити процес технологічного оновлення виробництва в Україні, є лізинг. У статті розглянуто стан та перспективи розвитку лізингу.

Ключові слова: інвестування, лізинг, лізингоодержувач, лізингова компанія, банківська установа, лізингодавець.

I. Вступ. Однією із найперспективніших форм інвестування, здатною суттєво поживавити процес технологічного оновлення виробництва в Україні, є лізинг. Використання лізингу як методу залучення інвестицій в економіку України є актуальним у сучасних умовах дефіциту власних коштів підприємств, відсутності необхідної державної підтримки, недостатнього обсягу прямих іноземних інвестицій, дорогих довготривалих кредитних ресурсів. Питання організації та регулювання лізингу досліджували багато фахівців, зокрема В.Борисов, І.Вишняков, Є.Григоренко, В.Міщенко, О.Мринська, Я.Онищук, А.Пересада, Ж.Поплавська, Н.Слав'янська, О.Шевченко та інші. Проте в опублікованих ними працях ще недостатньо висвітлені проблеми лізингу та напрями його активізації в Україні. Тому обґрунтування пропозицій щодо забезпечення розвитку лізингу в нашій державі є досить актуальним. Необхідність поглиблення досліджень лізингу в Україні зумовлюється незначними обсягами лізингових операцій, збільшенням фізичного та морального зносу, незадовільними показниками оновлення основних фондів вітчизняних суб'єктів господарювання. Лізинг може стати дієвим чинником стимулювання притоку інвестицій в основний капітал та економічного зростання країни в цілому.

II. Постановка завдання. Метою статті є проаналізувати стан лізингової діяльності в Україні, виявити причини, що мають на неї негативний вплив, та теоретично обґрунту-

вати напрями розвитку лізингу як форми інвестування вітчизняної економіки в умовах ринку, розробити практичні рекомендації щодо удосконалення функціонування лізингових відносин в Україні.

III. Результати. Лізинг – це підприємницька діяльність, яка спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів і передбачає надання лізингодавцем у виключне користування на визначений термін лізингоодержувачу майна, що є власністю лізингодавця чи придбане ним у власність за дорученням і погодженням із лізингоодержувачем у відповідного продавця майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів [1]. Специфіка лізингу полягає в тісному переплетенні та взаємозв'язку кредитних, орендних і фінансових відносин. По-перше, лізинг є одним із видів оренди, яка є формою строкового володіння та користування майном [5, 110]. Лізинг – це довгострокова оренда майна, у якій можуть брати участь три і більше суб'єктів. Основною відмінністю лізингу від оренди є те, що на лізингоодержувача, крім традиційних обов'язків орендаря, лягають обов'язки покупця, пов'язані з придбанням власності, а саме: оплата майна, страхування й технічне обслуговування, відшкодування збитків від випадкової втрати майна, ремонт. По-друге, з точки зору змісту кредитних відносин, лізинг є різновидом довгострокового кредиту в основні фонди підприємства, який надається в товарній формі й погашається позичальником у розстрочку. По-третє, за своєю економічною природою лізинг відповідає не лише сутності кредитних відносин (має місце передача майна в користування на умовах терміновості, повернення та платності), а подібний до однієї з форм інвестиційного фінансування, оскільки кредитор і позичальник працюють не з грошовим капіталом, а з продуктивним [5, 111].

Залежно від особливостей здійснення лізингових операцій виділяють оперативний

і фінансовий лізинг. Фінансовий лізинг – це угода, яка передбачає протягом періоду своєї дії виплату лізингових платежів, які покривають повну вартість майна або більшу його частину, додаткові витрати та прибуток орендодавця (процент за лізинг). А при оперативному лізингу угода укладається на термін, менший за період амортизації орендованого майна, тому для нього характерне часткове відшкодування вартості майна, що здається в лізинг, і витрати лізингодавця не покриваються орендними платежами протягом одного лізингового контракту [1].

Доцільність використання лізингу для лізингоодержувача:

1. Він дозволяє організаціям, не вдаючись до залучення кредитів чи значних одноразових витрат власного капіталу, використовувати у виробництві нове технологічне обладнання й технології, а морально застаріле періодично поновлювати.

2. Лізингоодержувач не залучає позичковий капітал, що підвищує його ліквідність, тобто підтримується оптимальне співвідношення власного та позичкового капіталів.

3. Придбане в розстрочку обладнання дозволяє знизити і собівартість продукції, і базу оподаткування (оскільки лізингові платежі входять до складу валових витрат), і податкові платежі.

4. Підприємству простіше отримати майно в лізинг, ніж кредит на його придбання, тому що об'єкт лізингу є заставою і право власності на нього має лізингодавець [3, 26].

Банкам та іншим кредитним організаціям фінансовий лізинг дає можливість:

1) надійно на довгостроковій основі використовувати кредитні ресурси;

2) зменшувати ризики неповернення кредитів і проблеми з реалізацією застави;

3) збільшувати можливості управління своїми кредитними портфелями;

4) розширювати спектр послуг, які пропонуються клієнтам банку;

5) купувати банківське обладнання за лізинговою схемою;

6) збільшувати свій прибуток від альтернативного виду вкладення своїх коштів.

Банк може бути прямим учасником лізингової угоди безпосередньо як лізингодавець або непрямим учасником як кредитор лізингової компанії чи гарант угоди за лізингом.

Сьогодні через лізингові операції фінан-

сується 15% приватних інвестицій у світі й 35% інвестицій у країнах із розвинутою ринковою економікою. Протягом останнього періоду річний обсяг лізингу в Чехії складає 2,6 млрд. дол. США, у Польщі й Росії – по 2 млрд. дол. США [8, 7].

На сучасному етапі розвитку економічної системи лізинг – це проста та ефективна фінансова схема, яка поєднує інтереси власників фінансового капіталу і виробників, успішна форма взаємодії банківських структур із реальним сектором економіки.

На сьогодні лізинг в Україні представлений національними лізинговими компаніями, що обслуговують 65% ринку лізингових послуг, іноземними лізинговими компаніями, що займають 24% українського ринку, лізинговими брокерами іноземних компаній, що підтримують 10% українського попиту на лізинг [4, 28].

Найактивнішими операторами на ринку лізингу можна назвати такі лізингові компанії, як: “Перша лізингова / Hertz”, “Avis Rent Car”, “Оптима лізинг”, “Українська лізингова компанія” (дочірня компанія від “Укрсиббанку”), “Українська фінансова лізингова компанія”, “Укрдержлізинг”, “Укррексимлізинг” [6, 111]. Значну частину лізингових послуг посідають Національна акціонерна компанія “Украгролізинг” (26 обласних філій) і ВАТ “Лізингова компанія “Украгроماشінвест” (10 регіональних центрів) [7, 93]. Більшість лізингових компаній об'єднані у Всеукраїнську асоціацію лізингу “Укрлізинг”.

В Україні спостерігається активізація лізингових операцій та збільшення кількості дрібних лізингових компаній (табл. 1.).

Таблиця 1

Обсяги лізингових операцій, здійснених лізинговими компаніями України, млн. грн.[9]

Вид лізингу	2002 рік	2003 рік
Фінансовий лізинг	320,67	380,54
Оперативний лізинг	9,63	42,08
Усього	330,30	422,62

За даними Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, переважний обсяг лізингових угод реалізується в м. Києві (рис. 1.)

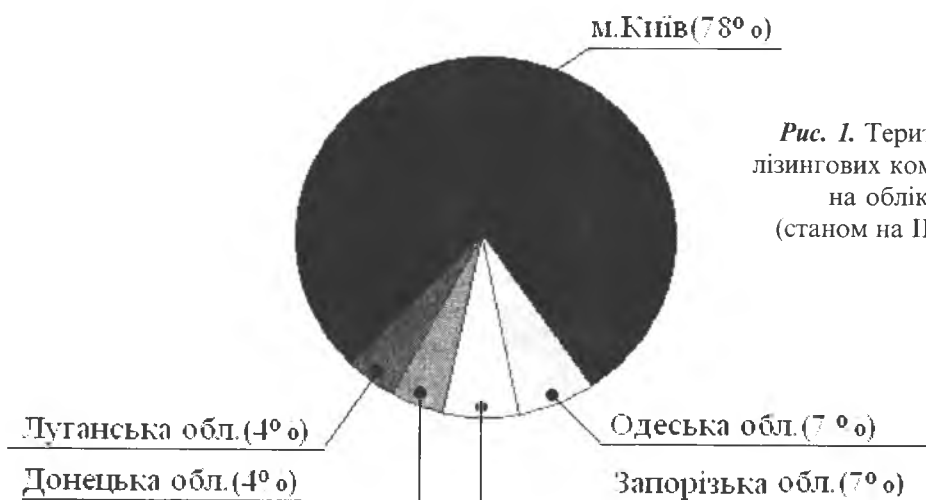

Рис. 1. Територіальне розміщення лізингових компаній, які перебувають на обліку Держфінпослуг (станом на III квартал 2004 р.) [9].

Третина договорів лізингу припадає на такі галузі, як транспорт (32%), будівництво (22%) та харчова промисловість (21%) (рис. 2).

За строками дії договорів найпопулярніший середньостроковий лізинг (від 2 до 5 років) – 88% (рис. 3.)

Рис. 2. Розподіл об'єму лізингових договорів по галузях (станом на III квартал 2004 р.) [9]

Рис. 3. Розподіл договорів фінансового лізингу по терміну їх дії (станом на III квартал 2004 р.) [9].

Основні причини, що стримують розвиток лізингових операцій на українському ринку:

– недостатність грошового капіталу в лізингодавців, який міг би стати джерелом закупівлі обладнання з метою подальшої передачі його лізингоотримувачу. Нині найреальнішими суб'єктами господарювання, які можуть надавати лізингові послуги і мають необхідний накопичений капітал, є лише банківські установи;

– недосконалість амортизаційної політики. В Законі України “Про оподаткування прибутку підприємств”, зокрема, недосконалий порядок нарахування амортизації (методом спадного залишку), який розтягує її нарахування на довгі роки, а розвитку лізингу може сприяти лише наявність у підприємства гнучкої прискореної амортизації, яка поки що не має широкої практики;

– обмеженість надійних, стійко працюючих підприємств, здатних ефективно використовувати техніку та стабільно виплачувати лізингові платежі;

– відсутність механізмів надання державних гарантій під великомасштабні лізингові проекти, які відповідають першочерговим національним пріоритетам;

– нотаріальна реєстрація договорів лізингу, з одного боку, захищає права лізингодавців, а з іншого, зазнає фінансового навантаження – вартість нотаріальної послуги (державне мито) сьогодні становить 5% від суми операцій за договором;

– нестача кваліфікованих кадрів, що володіють питаннями організації лізингової діяльності;

– лізингодавцем може бути лише юридична особа, чим грубо порушено права приватних підприємців бути лізингодавцями відповідно до Господарського та Цивільного кодексів.

Усунення цих проблем шляхом урахування досвіду використання лізингу в Україні й за кордоном дасть сильний поштовх розвитку лізингових відносин як стимулятору росту економіки й виробництва. До того ж перспективи для розвитку лізингу в Україні є, на що вказує ряд обставин. По-перше, за 2001–2005 рр. відбувся приріст обсягів промислового виробництва, зростання ВВП. По-друге, удосконалено правове забезпечення лізингової діяльності, зокрема 11 грудня

2003 року Закон України “Про внесення змін і доповнень до Закону України “Про лізинг” („Про фінансовий лізинг”). Перелік критеріїв щодо визначення операцій фінансового лізингу викладено згідно з їх трактуванням за МСБО і П(С)БО 14 “Оренда”, що можна розцінювати як прогресивний крок у реформуванні оподаткування цих операцій, оскільки вони відповідають економічній природі фінансового лізингу. Якщо раніше фінансовий лізинг – це був лізинг, у результаті укладення якого лізингоодержувач на своє замовлення отримував у платне користування від лізингодавця об'єкт лізингу на строк, не менший строку, за який амортизується 60% вартості об'єкта лізингу, визначеної в день укладення договору фінансового лізингу, то тепер термін лізингової угоди не залежить від терміну амортизації (але не може бути менший за 1 рік). Таким чином, стало можливим укладання короткострокових лізингових угод. Крім того, якщо раніше лізингоодержувач мав бути лише суб'єктом підприємницької діяльності, який одержує в користування об'єкти лізингу за договором лізингу, то тепер лізингоодержувачем може бути і фізична особа.

Як показує досвід зарубіжних країн, лізинг дає можливість економіці швидше вийти з кризового стану й забезпечити її стійкий розвиток. Рівень науково-технічного прогресу, своєрідність геополітичного становища країни та зростаюча потреба в розширенні зовнішньоекономічної діяльності служать необхідними передумовами для участі України в системі міжнародного лізингу. В інвестиційних проектах в умовах української економіки важливо застосовувати збалансовану фінансово-кредитну систему інвестування з включенням до неї лізингу як однієї зі складових.

Лізинг – це один із найсучасніших методів матеріально-технічного забезпечення виробництва та перспективний напрям надання банківських послуг. Він є ефективним засобом сприяння економічному розвитку агропромислового комплексу. Для сільськогосподарських товаровиробників лізинг — це прискорювач темпів виробництва, оновлення устаткування й технологій.

З метою сприяння структурній перебудові аграрного сектора економіки, забезпечення ефективного функціонування й розвитку

сільськогосподарського виробництва в умовах ринкової економіки шляхом передачі сільськогосподарським товаровиробникам на умовах лізингу машин та обладнання, надання виробничих послуг, організації технічного сервісу та для одержання прибутку від провадження підприємницької діяльності Кабінетом Міністрів України була створена НАК "Уккрагролізинг". Створення національної лізингової компанії – це обов'язковий елемент державної програми розвитку лізингу в агропромисловій сфері, але підходи до її фінансування недосконалі: не дотримуються терміни надходження коштів від приватизації державного майна, значна частина бюджетних позик не повертається, спостерігається хронічна несплата лізингових платежів.

IV. Висновки. Проаналізувавши функціонування ринку лізингових послуг в Україні, бачимо, що держава повинна проводити політику, спрямовану на активне сприяння його розвитку. У число заходів цієї підтримки слід віднести:

- створення дієвого механізму прискореної амортизації об'єктів лізингу;
- нарощення бюджетного фінансування, надання державних гарантій при здійсненні лізингових проектів;
- участь держави у створенні інфраструктури лізингової діяльності (створення страхових компаній, які забезпечать захист майнових і фінансових інтересів лізингодавців, лізингоодержувачів і виробників; інвестиц-

ійних компаній і фондів, які акумулюють грошові кошти для інвестування їх у лізингові проекти; консалтингових фірм) та ін.;

- застосування пільгового оподаткування для активізації діяльності комерційних лізингодавців.

1. Закон України "Про лізинг" від 16.12.97. № 723/97 ВР // Господарське законодавство України: правове регулювання господарських відносин: Зб. нормативних актів / Упорядник М.І. Камлик. – К.: Атіка, 2002. – С. 172–179 (зі змінами).

2. Закон України "Про внесення змін і доповнень до Закону України "Про лізинг" № 1381-IV від 11.12.2003 // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. – 2004. – № 3 (96). – С. 3–7.

3. Борисов В. Лізинг в Україні должен быть // Финансовые услуги. – 2002. – № 5–6. – С. 26–27.

4. Вишняков И. Нужно помочь лизингу преодолеть барьеры! // Финансовые услуги. – 2002. – № 5–6. – С. 28–29.

5. Лагутін В.Д. Кредитування : теорія і практика: Навч. посіб. – К.: Знання, КОО, 2000. – 215 с.

6. Ошичук Я.В. Розвиток лізингу в Україні // Фінанси України. – 2005. – № 7. – С. 106–113.

7. Поплавська Ж.В., Поплавський В.Г. Фінансовий лізинг в агросфері // Фінанси України. – 2005. – № 8. – С. 91–100.

8. Румянцев С. Передумови зростання фінансового сектора // Цінні папери України. – 2003. – № 43(281). – С. 7.

9. www. dfr.gov.ua. За даними Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України.

The perspective form of investing of domestic economy, which able to bring back to life the process of technological update of production in Ukraine, there is leasing. State and prospects of development of leasing market are considered .

Пилипів Н.І.

СУТНІСТЬ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ТЕРМІНУ «ЗАТРАТИ»

У статті з'ясовано сутність та економічний зміст терміну «затрати». Запропоновано варіант застосування термінів «витрати» і «затрати» в системі бухгалтерського обліку, а також розкрито взаємозв'язок між ними.

Ключові слова: витрати, затрати, ресурси виробництва, собівартість продукції

I. Вступ. У період становлення системи нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку, яка функціонує в умовах розвитку ринкових відносин, має місце

відсутність єдиноприйнятої термінології щодо визначення затрат, витрат, собівартості як самостійних категорій. У різних монографіях, підручниках автори в один і той же термін вкладають різний зміст. Існування протилежних точок зору можна пояснити насамперед відсутністю єдиного підходу до розуміння процесу виробництва. Це пояснюється тим, що для кожного конкретного виробництва у певних умовах його функціонування необхідна взаємодія всіх ресурсів, яка призводить до виникнення затрат. Тому, досліджуючи процес виробництва, основна увага повинна фокусуватись на затратах,